

MOTIUNEA DE UNIRE A BUCOVINEI CU ROMÂNIA (15/28 noiembrie 1918)

STAN I. GABRIEL

Textul documentului

MOTIUNE

Congresul general al Bucovinei, întrunit azi, joi, în 15/28 Noiembrie 1918 în sala sinodală din Cernăuți, considerând că, de la fundarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților, au făcut puzura parte din Moldova, care în jurul ei s-a încheșat ca stat ;

considerând că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsește vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropnițele domnești de la Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei ;

considerând că fii ai acestei țări, umăr la umăr cu frații lor din Moldova și sub conducerea aceluiași domnitori, au apărut dealungul veacurilor ființa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară și a cotoririi păgâne ; considerând că în 1774, prin vicleșug, Bucovina a fost smulșă din trupul Moldovei și cu de-a sila alipită coroanei Habsburgilor ; considerând că 144 de ani poporul bucovinean a îndurat suferințele unei ocărmuiri străine, care îi nesocotea drepturile naționale și care prin strâmbătăți și persecuții căuta să-i înstrăineze firea și să învrăjbească celelalte neamuri, cu care el voește să trăiască ca frate ; considerând că, în scurgere de 144 de ani, bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate câmpiile de bătălie în Europa sub steag străin pentru menținerea, slava și mărirea asupritorilor lor, și că ei drept răsplată aveau să îndure micșorarea drepturilor moștenite, izgonirea limbii lor din viața publică, din școală și chiar din biserică ;

considerând că în același timp poporul băștinaș a fost împiedicat sistematic de a se folosi de bogățiile izvoarelor de câștig ale acestei țări și despoiat în mare parte de vechea sa moștenire ; considerând că, cu toate acestea, bucovinenii n-au pierdut nădejdea că ceasul mântuirii, așteptat cu atâta dor și suferință, va sosi și că moștenirea lor străbună, tăiată prin granițe nelegiuite, se va reintregi prin realipirea Bucovinei la Moldova lui Ștefan, și că au nutrit vecinic credința că marele vis al neamului se va împlini, când se vor uni toate țările române dintre Nistru și Tisa într-un stat național unitar ;

constată că ceasul acesta mare a sunat !

Astăzi, când după efortări și jertfe uriașe din partea României și a puternicilor și nobililor ei aliați, s-au întronat în lume principiile de drept și

umanitate pentru toate neamurile, și când în urma loviturilor zdrobitoare monarhia austro-ungară s-a zguduit în temelii ei și s-a prăbușit și toate neamurile încâtușate în cuprinsul ei și-au câștigat dreptul de liberă hotărâre de sine, cel dintâiu gând al Bucovinei desrobite se îndreaptă către regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea desrobirii noastre.

Drept aceea noi, Congresul general al Bucovinei, întrupând suprema putere a țării și fiind investiți singuri cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale, hotărâm :

UNIREA NECONDIȚIONATĂ ȘI PE VECIE A BUCOVINEI, ÎN VECHILE EI HOTARE PÂNĂ LA CEREMUȘ, COLACIN ȘI NISTRU, CU REGATUL ROMÂNIEI.

Comentariu științific

Circumscrie revoluțiilor de eliberare și unitate națională și primului război mondial, Austro-Ungaria, parte a blocului politico-militar al Puterilor Centrale, a cunoscut, în timpul anilor 1914—1918, o rapidă dezagregare politică și teritorială, popoarele componente cerându-și dreptul la o existență liberă.

Transformarea teritoriului Bucovinei în teatru de operații militare, planurile de reorganizare a monarhiei bicefale și tratativele dintre Ucraina și Austro-Ungaria au determinat atitudinea și acțiunea românilor din această provincie habsburgică. Programul de luptă al românilor bucovineni s-a amplificat ducând, în final, la hotărârea de unire a Bucovinei cu România exprimată la 15/28 noiembrie 1918, în cadrul Congresului general al Bucovinei.

Analiza Moțiunii de Unire a Bucovinei cu România relevă, în conținutul acesteia, surprinderea următoarelor probleme : clarificări terminologice ; definirea noțională a teritoriului în cauză ; argumentarea dreptului la existență ; condițiile care au favorizat momentul precizat ; caracterul actului de unire.

I. Clarificări terminologice

a) *Moțiune* : hotărâre adoptată prin vot, într-o adunare, de regulă cu caracter reprezentativ, prin care se precizează comportamente și atitudini, revendicări în legătură cu unele dintre problemele care au constituit obiectul dezbaterilor.

b) *Congresul general al Bucovinei* :

1 — *Congres* : întrunire națională în care delegați și invitați pun în discuție importante probleme de natură politică, organizatorică, economică, științifică, culturală etc.

A devenit o obișnuință, la români, în epoca modernă, în condițiile lipsei unor instituții politice proprii, consultarea, în problemele lor majore, în cadrul unor reprezentări naționale, a unor veritabile **adunări politice**, acum desfășurată sub forma unui Congres. ¹⁾

2 — *Congres general* : întrucât a participat, la dezbateri, totalitatea forțelor nu numai social-politic, ci și naționale, din Bucovina, invitați oficial ²⁾ și oaspeți ³⁾.

c) *sală sinodală* : de la *sinod* — o adunare episcopală convocată cu ocazia adopțării unor hotărâri în problemele bisericești ; având în vedere locul desfășurării Congresului, sala sinodală din Cernăuți dezvăluie importanța așezământului religios în istoria și cultura românească, factor de închegare și conjugare a efortu-

rilor națiunii române, pentru emancipare națională în toate teritoriile românești aflate sub dominație străină.

II. Definirea noțională a teritoriului se face prin : a) precizarea cuprinderii sale geografice : „vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților“ ; b) apartenența, de drept istoric — „pururea parte din“ — la Moldova ; c) importanța ținutului rezultă : 1 — nu numai din cuprinderea lui în vechea Moldovă, ci din faptul că „în jurul ei (a Bucovinei) s-a încheiat ca stat“ Moldova ; 2 — legătura spirituală cu istoria „dintru început“ a Moldovei, o legitimare a existenței, de viitor, a Bucovinei⁴⁾, fapt exprimat clar și concis prin intermediul unei simple înșiruiți : „vechiul scaun de domnie de la Suceava, grăpnițele domnești de la Rădăuți, Putna și Sucevița și multe alte urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei“.

III. Argumentarea dreptului la existență⁵⁾ derivă din : a) înțelesul „relației de frați“⁶⁾ care trimite la originile istorice, deopotrivă ale teritoriului și, respectiv, ale locuitorilor (avându-se în vedere, de această dată, românii, întrucât, deși existente, minoritățile numai se adaugă populației majoritare românești din Moldova, ca unele ce trăiesc și acționează „umăr la umăr“ într-o deplină consonanță) ; b) trăirea acelorași momente de istorie — istorie comună — „sub conducerea acelorași domnitori“ ; c) importanța istorică a Bucovinei și Moldovei, în măsură a susține dreptul istoric, de ființare, întrucât „au apărât, de-a lungul veacurilor, ființa neamului“ ; d) cunoașterea atât a apartenenței la „trupul Moldovei“ cât și a ruperii „prin vicleșug“ a Bucovinei, în 1774⁷⁾, și alipirii ei la coroana Habsburgilor ; e) ajungerea la conștiința opresiunii („suferințele unei ocârmuiri străine“) și la necesitatea înlăturării ei datorită încălcării drepturilor naționale (de fapt nerecunoașterea lor : „micșorarea drepturilor moștenite“) și a politicii de deznaționalizare („strămbătăți și persecuții“ care „înstrăinau firea“ prin „izgonirea limbei lor din viața politică, din școli și chiar din biserică“), de învrăjpire națională ; f) persistența rezistenței naționale la asimilare forțată și lucrarea mișcării naționale românești, inclusiv în Bucovina, în scopul („marele vis a neamului“) unirii tuturor țărilor române dintre Nistru și Tisa într-un stat național unitar⁸⁾ ; g) jertfele uriașe din partea României în războiul mondial încă, atunci, în curs.⁹⁾

IV. Condițiile care au favorizat momentul istoric de la 15/28 noiembrie 1918 și adoptarea Moțiunii de unire a Bucovinei cu România au fost reprezentate de : a) primul război mondial și jertfele uriașe ale României (ale întregii românități — deci inclusiv ale românilor din teritoriile supuse dominației străine) ; b) cunoașterea și înfăptuirea principiului dreptului la autodeterminare a popoarelor („principiile de drept și umanitate pentru toate neamurile“) ¹⁰⁾ ; c) dezagregarea monarhiei Austro-Ungare ¹¹⁾ atât în urma înfrângerilor „de pe fronturi („în urma loviturilor zdrobitoare“) cât și a intensificării și radicalizării mișcărilor naționale și de eliberare din partea „neamurilor încătușate în cuprinsul ei“ ; d) acțiunea politică ce a dus la „Bucovina desrobită“ ¹²⁾ ; e) legătura permanentă și ajutorul dat de Regatul ¹³⁾ României ¹⁴⁾.

V. Caracterul Unirii. Congresul general al Bucovinei, pe 15/28 noiembrie, vota în unanimitate, Moțiunea de Unire a Bucovinei cu România, despre care Iancu Flondor avea să spună că „nu e o cucerire a armelor ci o întoarcere la vatră a fraților despărțiți care... regăsesc pe părintele demult pierdut și mult dorit“. Formula clasică era „Unirea necondiționată și pentru vecie“ ¹⁵⁾. Transpare caracterul larg al unirii, care se exprimă în atributele sale ¹⁶⁾.

1. „Consiliul Național, singurul reprezentant legitim al voinței naționale a poporului român din Bucovina, a hotărât în ședința din 25 noiembrie a.c. constituirea sa în congres.”

2. 74 membri ai CNR, 6 polonezi, 7 germani, 13 reprezentanți ai consiliilor rutene de peste Prut; de altfel, Iancu Flondor, președintele Congresului, preciza: „cu deosebită satisfacție salut pe reprezentanții națiunilor neromâne din Bucovina care, la invitarea noastră participă în mod oficial la acest sărbătorește act”.

3. Alături de reprezentanți ai Armatei Române, din Basarabia, Ardeal și Ungaria au participat și „mai multe mii de reprezentanți ai tuturor națiunilor și stărilor sociale din toate părțile Bucovinei”.

4. Existența Bucovinei însă nu ca entitate distinctă, teritorială, ci în unitate teritorial-politică cu Moldova, cum, de altfel, rezultă și din textul anterior menționat.

5. Nu este vorba de o existență individuală, ca entitate statală aparte, ci de factori care justifică, prioritar istoric, cuprinderea — atenție: nu includerea! — în una și aceeași bază teritorială, cea a Moldovei.

6. „Relația de frați” a celor din Moldova și Bucovina; expresia nu trebuie să modifice înțelesul acordat și exprimat, anterior, în *Declarația de Unire a Basarabiei cu România* (27 martie 1918), pentru care era expres menționată relația „mamă-fiu” sub care s-ar traduce natura legăturilor dintre teritoriile românești; și în cazul Bucovinei, una și aceeași realitate care subînțelege România (în sens generic) ca reprezentând întregul, în timp ce, părțile (frații) exprimă nu numai o legătură de apartenență la poporul român și România, ci, totodată, și egalitatea acestora; de subliniat această egalitate care conferă, pentru viitor, în contextul Marii Românii, drepturi egale, nediferențiate, atât pentru provincii, componente ale teritoriului național, cât și pentru locuitorii din cuprinsul lor: locuitori care trebuie înțeleși, și ei, în sens generic, ei fiind nu numai români, cunoscută fiind coexistența, mai mult sau mai puțin recentă și cu unele minorități naționale („celelalte neamuri, cu care el voește să trăiască ca frate”).

7. Pe 7 mai 1775, în urma unei Convenții, Imperiul Otoman a cedat Imperiului Habsburgic Bucovina.

8. Faptul că se are în vedere întreg teritoriul național dintre Nistru și Tisa dovedește nu doar unul și același interes național cât, mai ales, existența și activarea unei mișcări naționale și unitare românești, ale cărei acțiuni s-au realizat în concordanță

9. Amintirea războiului și contribuției României nu avea scopul unei prioritare sensibilizări a românilor (și nici măcar a opiniei publice internaționale) prin proiecția asupra „puternicilor și nobililor ei aliați”. „Amintirea” era legată, în primul rând, de cunoașterea interesului general pentru care România, de la blocul Puterilor Centrale (1883) a trecut, motivat național, la acela al Antantei (1916). În tratativele secrete ce prefăteau intrarea României în război de partea Antantei, Marile Puteri aveau să recunoască existența „dreptului României” asupra Transilvaniei, Banatului, Bucovinei și, în caz de victorie, unirea acestor teritorii cu patria mamă.

10. Avem în vedere atât Declarația drepturilor popoarelor din Rusia (20 oct./ 2 nov. 1917), cât și recunoașterea largă a acestora de către președintele american Th. W. Wilson (care la 8 ianuarie 1918 prezenta, în Congresul american, cunoscuta declarație „Cele 14 puncte”) în formula respectării principiului naționalităților, aspect rezultat și recunoscut la Roma, încă din 10 ianuarie 1917, de către aliați, în cadrul unei Conferințe a Antantei.

11. După războiul austro-prusian, în condițiile acordului din 17 februarie 1867, de constituire a monarhiei dualiste, Francisc Iosif la 8 iunie 1867 se încorona ca rege al Ungariei; actul echivala cu nașterea oficială a monarhiei bicefale Austro-Ungaria.

12. Moțiunea Adunării Constituante a Bucovinei, din 14/27 oct. 1918 a hotărât, încă de la acea dată, unirea Bucovinei cu celelalte țări românești într-un stat național independent: „Constituanta hotărăște unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într-un stat național independent și va purcede spre acest scop în deplină solidaritate cu românii din Transilvania și Ungaria”. Această Moțiune ca și, anterior, în cazul Transilvaniei, *Declarația de principii* de la Oradea, a Comitetului Executiv al PNR (12/25 oct. 1918) a semnatificat preluarea puterii armate de către autoritățile locale românești, desprinderea afectivă a Bucovinei — ca și a Transilvaniei — de Austro-Ungaria. Dacă avem în vedere și cazul Basarabiei, care mai întâi se constituise ca entitate național-statală și apoi își proclamase independența, putem aprecia că, într-o formulă pașnică, se realiza autodeterminarea națională a Transilvaniei, Banatului și Bucovinei, a Basarabiei de asemenea, în cadrul mai general al victoriei principiului naționalităților sub care s-au desfășurat și revoluțiile naționale de eliberare și unitate de la sfârșitul primului război mondial.

13. Pe 14/26 martie 1881 Parlamentul a votat transformarea României în Regat, fapt urmat de încoronarea lui Carol I ca rege, la 10/22 mai, după ce anterior, în 1879, i se recunoscuse titlul de Alteță regală. Proclamarea regatului a însemnat consolidarea regimului politic din România, suport totodată, al luptei naționale a românilor din teritoriile supuse dominațiilor străine.

14. În condițiile enunțării pretențiilor Ucrainei asupra Bucovinei, ale stării de anarhie și nesiguranță din provincie, provocate de retragerea trupelor austro-ungare de pe front, prin Bucovina, și de pătrunderea, în Cernăuți, ca forțe de presiune și coerciție, împotriva românilor, a trupelor ucrainene, când actele de independență și, respectiv, de unire ale românilor deveniseră publice, CNR a cerut sprijinul guvernului român de la Iași. Sub comanda generalului Iacob Zadik, pe 9 noiembrie 1918, Divizia a 8-a Română intra în Bucovina, iar pe 11 noiembrie ajungea la Cernăuți, de unde a înaintat în direcția Ceremuș, Colacin și Nistru, vechea graniță a Bucovinei.

15. Formula este asemănătoare cu cea a Basarabiei: „pentru totdeauna se unește cu mama sa România”. „Unirea necondiționată” trebuie și ea înțeleasă în spiritul conținutului Moțiunii de Unire a Bucovinei cu România, dacă avem în vedere argumentarea dreptului la existență în mai multe puncte, în cadrul documentului. Totodată, acceptarea necondiționată a unirii nu însemna o lipsă de drepturi ci, dimpotrivă, posedarea și folosirea acelorași drepturi existente sau viitoare, în cazul Basarabiei, cu cele din România.

16. Caracterul : a) *popular* întrucât cuprinde și privește întreaga masă a populației românești („o întoarcere la vatră”) ; b) *democratic* ; b-1 — unirea este necondiționată și pentru că se alătură „frații despărțiți”, afirmându-se inclusiv egalitatea în tratament, pentru orice român, indiferent de provincie ; b-2 — faptul că nu se precizează concret, nimic în legătură cu naționalitățile din Bucovina, nu înseamnă lipsa de interes pentru acestea ; în fapt, prezentarea condițiilor care, legate de deznaționalizare, au creat nemulțumirea românilor și separarea acestora de Imperiul Habsburgic, înseamnă la recunoașterea drepturilor egale cu ale românilor și pentru naționalitățile din Bucovina.

Sugestii metodice

1. — Documentul trebuie prezentat în întregime, posibil însă, în variante opționale : a) citire și sesizare a elementelor sale de conținut ; b) prezentarea sub formă de proiecție (folie-retroproiector) : avantajul imediat este axat pe fixarea mai rapidă și eficientă a notelor de conținut ; posibilitatea de a realiza o problematizare prin lucrul direct pe textul expus — metoda învățării dirijate ; atribuirea, pe grupe definite, a unor sarcini de analiză pe anumite secvențe din textul documentului — metoda învățării prin descoperire ; c) temă pentru acasă în care, pe marginea documentului, să se răspundă unui algoritm cuprinzând următorii termeni : — contextul istoric ; — condiții favorizante ; — conținutul exprimat fie problematizat, fie prin redarea ideilor principale, ținând cont, în acest caz, de dificultatea sarcinilor și de diferențierea lor ; caracterul documentului enunțat.

2. Declarația de Unire a Bucovinei cu România poate fi : 2.1. inclusă în lecția de predare („Desăvârșirea unității naționale a statului român”) ; 2.2. Menționată încă în contextul prezentării „Reintrării României în război și participarea sa la victorie” (p. 189-192) ; în acest caz, fie se prezintă, deliberat, ca aplicație, în clasă, legat direct de sfârșitul primului război mondial, fie numai se precizează cadrul general al hotărârii de Unire a Bucovinei cu România, urmând ca unele elemente să fie întărite și lărgite în lecția referitoare la Marea Unire (pag. 194-202).

3. Să se insiste pe aprofundarea problemelor de mai mare generalizare : a) definirea noțională a teritoriului ; b) argumentarea dreptului la existență ; c) condițiile care au prilejuit (favorizat) documentul ; d) caracterul documentului. Se poate realiza aceasta fie prin lucrul individual, fie prin împărțirea, pe grupuri, a unor sarcini precise, legate inclusiv de unitatea de timp.

4. Din perspectivă metodologică (a obiectivelor operaționale propuse), la sfârșitul activității didactice, chiar și înserând în diverse alte lecții aspecte (fragmente) din „Moțiunea de Unire a Bucovinei cu România”, elevii să fie în măsură a răspunde unor obiective specifice.

0.1. (*obiective cognitive*) să poată alege dintr-un număr de exemplificări datele corecte și concrete, privitoare la împrejurările în care s-au precizat elementele din conținutul „Moțiunii de Unire...” ;

0.2. (*obiective comprehensive*) să enumere condițiile de bază ale Unirii ;

0.3. (*obiective aplicative*) să descopere semnificația condițiilor de bază ale Unirii ;

0.4. (obiective analitice) să analizeze argumentele care au întemeiat hotărârea de unire a Bucovinei cu România ;

* 0.5- (obiective sintetice) să identifice cauzele care au generat unirea Bucovinei cu România ;

0.6. (obiective evaluative) să caracterizeze cel puțin trei afirmații privitoare la conținutul „Moțiunii de Unire...”.

§

Bibliografie

1. PASCU, ȘTEFAN, *Făurirea Statului național unitar român, 1918*, Edit. Acad. RSR, Buc., 1983.
2. NISTOR, ION, *Istoria Bucovinei*, Edit. Humanitas, 1991.
3. CIACHIR, NICOLAE, *Istoria Basarabiei sub stăpânirea țaristă între 1812—1918*, E.D.P., Buc., 1992.
4. Idem, *Istoria Bucovinei*, E.D.P., Buc., 1993.
5. ARIMIA, VASILE, ARDELEANU, ION, BOTORAN, CONSTANTIN, *Cartea neamului. Marea Unire din 1918. Documente istorice*, Edit. Globus, Buc., 1993.
6. AUSUBEL, DAVID, ROBINSON, FLOYD, *Învățarea în școală* (trad.), E.D.P., Buc., 1981.
7. GĂVENEA, ALEXANDRU, *Cunoașterea prin descoperire în învățământ*, Buc., E.D.P., 1975.